

**EXPOSICIÓ DE LES JORNADES DRETS HUMANS I SALUT MENTAL DE LA
REGIDORIA DE DRETS CIVILS de l'Ajuntament de Barcelona.
25-26 gener de 2002**

Sergi Raventós Panyella

En primer lloc caldria clarificar que el Dret al treball està reconegut a la Constitució però no com a dret fonamental. Malgrat tot, el que és evident és que una gran part de la població es veu obligada a treballar per obtenir uns ingressos per la seva supervivència.

El dret al treball no és un dret a assolir si no hi ha treball digne i amb garanties per tothom.

Tenim Dret a l'ensenyament, dret a la sanitat però ens cal un dret a l'existència que seria el més fonamental dels drets. Aquell dret segons el qual una persona tingui garantida la seva subsistència pel sol fet de ser persona i ciutadà d'una societat. Dit d'una altra manera, el que cal és valorar si és èticament desitjable de garantir una vida decent o digna al marge del mercat laboral. El meu plantejament és que sí.

- El camí per a la inserció social no sempre pot passar per a la integració laboral. Hi ha gent que no podrà treballar remuneradament mai i no podem quedar-nos quietos veient com això els porta a l'exclusió de la societat sense fer res. Quan parlem d'integració-inclusió és important entendre que l'objectiu fonamental és l'augment de la qualitat de vida. Aconseguir això de vegades passa per la inserció laboral però no necessàriament.
- La inserció social pel treball és un vehicle que ens porta a aquest reconeixement de garantir el dret a ser persones, a ser ciutadans de ple dret.
- No és possible fer dependre els drets associats a la ciutadania del funcionament lliure del mercat. Cal recuperar el contingut polític de la ciutadania. I això a la pràctica passa per l'accés als recursos necessaris per a poder viure. Per tant caldria dissociar el treball d'una renda que cobreixi els mínims vitals per portar una existència digna: econòmica, psicològica i social. Crec que aquesta és la única forma d'aconseguir que qualsevol proposta de generar feina amb drets tingui èxit.
- Els objectius de l'Associació Els Tres Turons són: "des de la perspectiva de la Salut Mental Comunitària, aconseguir el màxim possible la rehabilitació psicosocial i la integració social i laboral de persones amb trastorns mentals severos que estan en una situació de marginalitat i exclusió, o en risc d'estar-ho." Així "la guia que dóna la pauta pel desenvolupament de les diferents accions que es realitzen és el treball pel reconeixement concret i la realització pràctica dels drets de ciutadania dels homes i dones malalts mentals".
- Per la taula en la que estem em centraré en la part que fa referència a la integració social pel treball i unes condicions de vida dignes.
- Unes premisses que cal definir prèviament són: No hi ha un procés rehabilitador igual a l'altre, o sigui unes persones podran evolucionar cap a una integració "normalitzada" en la vida social i altres s'hauran de conformar en objectius més modestos però no menys importants en la història personal de cada individu.

- Així la rehabilitació des de la salut mental comunitària seria un procés continuat que com a filosofia d'intervenció no té per què tenir un final predeterminat i on intervien molts factors (característiques individuals, familiars, xarxes socials, i intervenció professional especialitzada. Aquest procés també està determinat per diferents variables del context social general (Administracions públiques, el Mercat, Societat civil) i cal una interactuació i implicació dels diversos agents socials.
- Plantejar-se la integració social del malalt mental és per dotar a les persones d'un projecte de vida, acabar amb la inactivitat, l'aïllament dintre de l'enclaustrament familiar i institucional. L'embotiment personal d'una vida sense projectes agreuja els símptomes patològics, portant a l'individu a una vida marginal i sense sentit.
- **Dit això, quines dificultats ens trobem la gent que estem treballant en fer això possible?**
- Les variables sobre les quals es pot incidir i que considerem importants són les personals, de l'entorn laboral, legals i socials.
- Respecte a les *personals*: esmentar que l'aparició de la malaltia ha suposat un trencament en el seu cicle vital. En la majoria de casos l'individu no ha pogut construir-se un projecte de futur o aquest s'ha vist alterat.
- Escassa confiança en si mateixos i en les seves possibilitats.
- Relacions familiars en molts casos conflictives i/o deteriorades.
- La malaltia ha comportat l'abandonament de la formació o aquesta ha quedat obsoleta degut a la manca de reciclatge.
- Escassa o nul·la experiència laboral. Si han tingut feina aquesta queda llunyana. També potser que ho hagin fet de forma marginal i poc gratificant.
- Manca d'habilitats laborals i rendiment laboral (inferior a la mitjana).
- Escasses relacions socials positives o trencament de la seva xarxa de relacions personals, integració social feble que de cara a la seva ocupabilitat els perjudica considerablement.
- Respecte a les *legals*:
- Rigidesa legal vers la compatibilitat de les pensions-treball.
- Les mesures de discriminació positiva si s'apliquen es fa a aquelles persones amb el Reconeix. de disminució que no té tothom el té. També cal tenir present si és convenient tenir-lo o no, no sempre afavoreix, no totes les discapacitats són iguals, la malaltia mental és un procés...

- Aquestes normatives que obliguen a les empreses a tenir unes reserves per persones amb discapacitats s'incomplixen habitualment. I l'Administració no s'ha encarregat de fer-ho complir.
-
- Respecte a les dificultats derivades del *mercat laboral*.
-
- L'Economia mundialitzada ha comportat en el mercat laboral un sentiment generalitzat d'inseguretat, incertesa: ha comportat informalització del treball, pèrdua de llocs de treball, precarietat, nous factors d'estrès.
- L'índex d'atur és un indicador prou rellevant.
- La introducció de noves tecnologies ha comportat la desaparició de moltes feines i ha comportat la creació d'altres molt més qualificades.
- Els requisits del mercat han variat, demanant perfils professionals i aptituds que acostumen a ser molt qualificats...convivint amb feines de molt baixa qualificació (mal pagades, poc atractives...).

Respecte a les *dificultats socials*

- Imatge social negativa i distorsionada. Comporta un estigma social, prejudicis. Imaginari col·lectiu.
- Desconeixement i ignorància d'aquestes persones.
- Segons estudi de la ONCE (1996) i del INE(2000) : nombre de persones amb discapacitat treballant en empreses no arriba al 0,5%. 70% d'atur d'aquestes persones. De les persones afectades per trastorns mentals severes (esquizofrènia, psicosis...) només un 9% disposa d'un lloc de treball estable, front a un 34% a nivell europeu segons la Associació de familiars de malalts mentals. En quan a llocs de treball protegit hi ha uns . Preferència a contractar altres tipus de disminució: física, sensorial, psíquica.

Quines eines tenim per sortejar aquests obstacles.

- Hi ha alguns recursos i serveis d'inserció laboral, així com també cursos de F.O. específics per Salut Mental.
- Dintre de l'Empresa Ordinària: mitjançant practiques formatives afavorir la inserció. Enclavaments. Subcontractacions. Donacions a Fundacions i Associacions que promoguin la Inserció laboral. Seguiment-suport a les empreses que contractin a aquestes persones aprofitant les deduccions fiscals i altres beneficis.
- Empreses d'inserció com empreses que tenen per objectiu social la inserció sociolaboral de persones en situació d'exclusió social que busquen l'equilibri entre rendibilitat social i econòmica, on la producció és un mitjà al servei de la persona. Cal que es desbloquegi la Llei i obtinguin un marc legal: on hi hagi compensacions

pel sobrecost laboral, reducció de càrregues fiscals, accessos a crèdits, interlocució amb l'Administració i hi hagin clàusules socials per la contractació pública.

- Els CET, han de ser una eina de trànsit, no finalista. Cal una adequació als diferents col·lectius. No tots els CETS son iguals en quan a condicions de treball, depenent de la moralitat de l'empresari. Cal garantir que hi hagi places per persones amb dificultats de salut mental, que guanyin com a mínim el SMI, que siguin un pont de veritat al mercat de treball i que col·laborin amb l'empresa ordinària per fer enclavaments.
- Mesures actives d'inserció, filons i plans d'ocupació. Cal que siguin instruments àgils i eficaços per les entitats que treballen per la inserció laboral.

Recapitulem

Conclusions: dret a la ciutadania, per tant dret a l'existència.

Qualsevol proposta de inserció social pel treball, de repartir el treball, de foment del treball a temps parcial, de flexibilitat, de formació, etc. sense un ingrés suficient i estable garantit com dret de ciutadania (al marge de la nostra relació amb el mercat en cada moment, si treballem o no) tindrà com a conseqüència per a moltes persones la precarietat vital.

Qualsevol estratègia de lluita contra l'atur i la degradació del treball hauria de dissociar els ingressos necessaris per a portar una vida digna i l'ocupació laboral. Per tant cal una retribució ciutadana al marge de l'activitat laboral dels individus, el que no significa que aquests individus no puguin desenvolupar determinades activitats socials, no reduïdes al treball. El procés de socialització comunitària i d'inserció pot desenvolupar-se en allò que podem anomenar activitats socialment útils, on la "remuneració" es dona a través de l'intercanvi d'afectes i coneixements, des de la perspectiva de l'ajuda mútua. No podem viure sense afecte, humor, solidaritat, etc.

Es precís reconèixer a les persones que estan capacitades per a fer produccions no estrictament mercantils, perquè son produccions socialment valuoses que sols aquestes persones poden fer. Però cal garantir una renda per viure perquè això sigui possible.

Però qualsevol proposta social en primer lloc hauria de passar un filtre ètic i creiem que hi ha prou elements exposats aquí per poder pensar en què l'ha pogut passar.